इत्युक्तानीन्द्रियाण्यात्मन्येकादश यथाक्रमं। मन्यन्ते कृतमित्येवं विदित्वा तानि पण्डिताः।
अतः परं प्रवक्ष्यामि सर्व्वं विविधमिन्द्रियं। आकाशं प्रथमं भूतं श्रोत्रमध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतंतथा शब्दा दिशस्तत्राधिदैवतं। द्वितीयं मारुतो भूतं त्वगध्यात्मञ्च विश्रुता। ११२०
स्पृष्टव्यमधिभूतञ्च विद्युत्तत्राधिदैवतं। तृतीयं ज्योतिरित्याहुश्चक्षुरध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं ततो रूपं सूर्य्यस्तत्राधिदैवतं। चतुर्थमापो विज्ञेयं जिह्वा चाध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं रसश्चात्र सोमस्तत्राधिदैवतं। पृथिवी पञ्चमं भूतं घ्राणश्चाध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं तथा गन्धो वायुस्तत्राधिदैवतं। एषु पञ्चसु भूतेषु त्रिषु यश्च विधिः स्मृतः।
अतः परं प्रवक्ष्यामि सर्व्वं विविधमिन्द्रियं। पादावध्यात्ममित्याहुर्ब्राह्मणास्तत्त्वदर्शिनः। ११२४
अधिभूतन्तु गन्तव्यं विष्णुस्तत्राधिदैवतं। अवाग्गतिरपानश्च पायुरध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं विसर्गश्च मित्रस्तत्राधिदैवतं। प्रजनः सर्व्वभूतानामुपस्थोऽध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं तथा शुक्रं दैवतञ्च प्रजापतिः। हस्तावध्यात्ममित्याहुरध्यात्मविदुषो जनाः।
अधिभूतञ्च कर्म्माणि शक्रस्तत्राधिदैवतं। वैश्वदेवी ततः पूर्व्वा वागध्यात्ममिहोच्यते।
वक्तव्यमधिभूतञ्च वह्निस्तत्राधिदैवतं। अध्यात्मं मन इत्याहुः पञ्चभूतात्मवारकं। ११२९
अधिभूतञ्च संकल्पश्चन्द्रमास्तत्राधिदैवतं। अहङ्कारस्तथाऽध्यात्मं सर्व्वसंसारकारकं।
अभिमानोऽधिभूतञ्च रुद्रस्तत्राधिदैवतं। अध्यात्मं बुद्धिरित्याहुः षडिन्द्रियविचारिणी।
अधिभूतन्तु मन्तव्यं ब्रह्मा तत्राधिदैवतं। त्रीणि स्थानानि भूतानां चतुर्थं नोपपद्यते।
स्थलमापस्तथाकाशं जन्म चापि चतुर्व्विधं। अण्डजोद्भिज्जसंस्वेदजरायुजमथापि च।
चतुर्द्धा जन्म इत्येतद्भूतग्रामस्य लक्षणं। अपराण्यथ भूतानि खेचराणि तथैव च। ११३३
अण्डजानि विजानीयात् सर्व्वांश्चैव सरीसृपान्। स्वेदजाः क्रिमयः प्रोक्ता जन्तवश्च यथाक्रमं।
जन्म द्वितीयमित्येतज्जघन्यतरमुच्यते। भित्त्वा तु पृथिवीं यानि जायन्ते कालपर्य्ययात्।
उद्भिज्जानि च तान्याहुर्भूतानि द्विजसत्तमाः। द्विपादबहुपादानि तिर्य्यग्गतिमतीनि च।
जरायुजानि भूतानि निकृतान्यपि सत्तमाः। द्विविधा खलु विज्ञेया ब्रह्मयोनिः सनातनी।
तपः कर्म्म च तत् पुण्यमित्येष विदुषां नयः। विविधं कर्म्म विज्ञेयमिज्या दानञ्च तन्मखे। ११४०
जातस्याध्ययनं पुण्यमिति वृद्धानुशासनं। एतद्यो वेत्ति विधिवद्युक्तः सो स्याद्द्विजर्षभाः।
विमुक्तः सर्व्वपापेभ्य इति चैव निबोधत। आकाशं प्रथमं भूतं श्रोत्रमध्यात्ममुच्यते।
अधिभूतं तथा शब्दो दिशश्चात्राधिदैवतं। द्वितीयं मारुतं भूतं त्वगध्यात्मञ्च विश्रुतं।
स्पृष्टव्यमधिभूतन्तु विद्युत्तत्राधिदैवतं। तृतीयं ज्योतिरित्याहुश्चक्षुरध्यात्ममिष्यते।
अधिभूतं ततो रूपं सूर्य्यस्तत्राधिदैवतं। चतुर्थमापो विज्ञेयं जिह्वा चाध्यात्ममिष्यते। ११४५
चन्द्रोऽधिभूतं विज्ञेयमापस्तत्राधिदैवतं। यथावदध्यात्मविधिरेष वः कीर्त्तितो मया।
ज्ञानमस्य हि धर्म्मज्ञाः प्राप्तं ज्ञानवतामिह। इन्द्रियाणीन्द्रियार्थाश्च महाभूतानि पञ्च च।